

A decorative graphic on the left side of the page. It consists of a large blue triangle pointing right, followed by a series of overlapping triangles in shades of grey, green, and blue, creating a sense of movement and depth.

Granskning av beslutsprocess för investeringar

Rapport

Växjö Energi AB

2026-05-22

1 INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	5
3	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	5
3.1	<i>Avgränsning</i>	6
4	Revisionskriterier	6
5	Metod	6
6	Resultat av granskningen	7
6.1	<i>Ansvar och roller avseende beslut om investeringar</i>	7
6.1.1	Bedömning	9
6.2	<i>Beslut om större investeringar i enlighet med ägardirektiv</i>	9
6.2.1	Bedömning	11
6.3	<i>Beslutsunderlag</i>	12
6.3.1	Bedömning	13
6.4	<i>Intäkter/avgifter i relation till beslutade investeringar</i>	13
6.4.1	Bedömning	15
6.5	<i>Uppföljning av investeringar</i>	15
6.5.1	Bedömning	16
7	Samlad bedömning och rekommendationer	16

1 SAMMANFATTNING

Syftet med granskningen har varit att bedöma om styrelsen och VD har en ändamålsenlig process utifrån gällande ägardirektiv för beslut om och uppföljning av investeringar i Växjö Energi AB.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att Växjö Energi AB i allt väsentligt har en ändamålsenlig process utifrån gällande ägardirektiv för beslut om och uppföljning av investeringar.

Vi menar att det generellt inom bolaget finns tydliga processer för att arbeta med planering och uppföljning av investeringar. Vidare menar vi att transparensen vad avser underlagen till grund för behandling avgiftshöjningar kan stärkas med koppling budget av drift och investeringar, samt andra påverkande faktorer. Vi bedömer också att redovisningen av risk- och känslighetsanalyser kan utvecklas kopplat till beslutsunderlagen till investeringar, samt att rapporterna avseende uppföljning av investeringar kan utvecklas gentemot styrelsen och moderbolaget.

I det följande redovisas våra samlade bedömningar av respektive revisionsfråga.

Nej Endast delvis I allt väsentligt Ja 	
Revisionsfråga	Bedömning
Finns en process, med tydligt ansvar och tydliga roller, vad avser att fatta beslut om investeringar; beslut inom bolaget, beslut som ska fattas av Växjö Kommunföretag, samt vilka som ska underställas fullmäktige för ställningstagande?	Ja
Har större investeringar beslutats av koncernmoderbolaget i enlighet med ägardirektivet?	Ja
Har fullmäktige beretts möjlighet att ta ställning till omfattande eller strategiska investeringar?	Ja
Finns kopplat till bolagets större investeringar beslutsunderlag som belyser behov, risker och ekonomiska konsekvenser (ex kopplat till företagets prissättning, skuldsättning m m)?	I allt väsentligt
Baseras intäkter/avgifter på beslutade investeringar i enlighet med ägardirektiven (eller har prissättningen mot kund påverkats av icke beslutade investeringar)?	I allt väsentligt

Sker en löpande uppföljning av investeringar i enlighet med ägardirektivet, samt finns en tydlig beslutsordning för att hantera avvikelser?

Endast delvis

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi VEAB att:

- Kopplat till beslutsprocessen för investeringar, tillsammans med ägaren, bättre definiera vad som avses med löpande investeringar i de befintliga affärsområdena.
- Överväga att tillsammans med VKAB se över behovet av att strategiska investeringar som uppgår till för kommunkoncernen totalt sett väsentliga belopp eventuellt i ett tidigare skede av beredningsprocessen än vad som nu tillämpas underställs fullmäktige för ett inriktningsbeslut (direktiv för den fortsatta processen).
- Utveckla beslutsunderlagen till större investeringar vad avser att i större utsträckning innehålla strukturerad och transparent redovisning av risker och känslighetsanalyser.
- Öka transparensen kopplat till ärende om avgiftshöjning; genom att i beslutsunderlag tydliggöra kopplingen mellan behovet av avgiftshöjningen och de förutsättningar som föreligger i budget och affärsplan (med eventuella tillkommande förändrade förutsättningar).
- Utveckla rapportering av investeringar gentemot styrelse (och vidare rapportering till VKAB) vad avser att bryta ut större avgränsade projekt, där projekten särredovisas utifrån sin totala budget (ej årsbudget), samt även att i den aggregerade redovisningen särskilja inom affärsområdena särskilda reinvesteringsprojekt från ut-/nybyggnad.
- Generellt i styrelsens protokoll tydliggöra vilka underlag som ligger till grund för behandling av ett ärende.

2 BAKGRUND

Azets Revision & Rådgivning har av lekmannarevisorerna i Växjö Energi AB fått i uppdrag att översiktligt granska styrning och uppföljning av verksamhet och ekonomi i bolaget.

Lekmannarevisorernas uppdrag är definierat i aktiebolagslagen (ABL). Enligt ABL 10 kap. 3 § ska lekmannarevisorn granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen skall vara så ingående och omfattande som god sed vid detta slag av granskning kräver.

Växjö Energi AB är ett kommunalt energibolag. Inom bolagets koncern finns ett helägt bolag för elnät, samt ett delägt bolag för bredband. Kommunfullmäktige beslutar om politiska inriktningar och mål, där bolaget har att som en del av den kommunala koncernen bidra till uppfyllelsen av dessa. Bolaget har att arbeta i enlighet med kommunens övergripande styrmodell.

I ägardirektiv reglerar bland annat krav på avkastning, samt lägsta nivån för soliditeten. Bolaget har att årligen uppfylla ett av ägaren fastställt utdelningskrav.

I ägardirektivet finns en ordning för beslutsfattande avseende investeringar, där det finns nivåer för när Växjö Kommunföretag AB (koncernmoderbolaget) har att fatta beslut, samt när det krävs att kommunfullmäktiges ställningstagande inhämtas. Under kommande år planeras för omfattande investeringsvolym i inom bolaget, vilka påverkar såväl driftsekonomi genom bland annat ökade kapitalkostnader, samt skuldsättning och soliditet.

3 SYFTE, REVISIONSFRÅGOR OCH AVGRÄNSNING

Granskningen syftar till att bedöma om styrelsen och VD har en ändamålsenlig process utifrån gällande ägardirektiv för beslut om och uppföljning av investeringar i Växjö Energi AB.

Granskningen har omfattat följande revisionsfrågor:

- Finns en process, med tydligt ansvar och tydliga roller, vad avser att fatta beslut om investeringar; beslut inom bolaget, beslut som ska fattas av Växjö Kommunföretag, samt vilka som ska underställas fullmäktige för ställningstagande?
- Har större investeringar beslutats av koncernmoderbolaget i enlighet med ägardirektivet?
- Har fullmäktige beretts möjlighet att ta ställning till omfattande eller strategiska investeringar?

- Finns kopplat till bolagets större investeringar beslutsunderlag som belyser behov, risker och ekonomiska konsekvenser (ex kopplat till företagets prissättning, skuldsättning m m)?
- Baseras intäkter/avgifter på beslutade investeringar i enlighet med ägardirektiven (eller har prissättningen mot kund påverkats av icke beslutade investeringar)?
- Sker en löpande uppföljning av investeringar i enlighet med ägardirektivet, samt finns en tydlig beslutsordning för att hantera avvikelser?

3.1 AVGRÄNSNING

Granskningen omfattar Växjö Energi AB.

4 REVISIONSKRITERIER

I granskningen har revisionskriterierna utgjorts av:

- Aktiebolagslagen
- Kommunallagen
- Bolagsordning och ägardirektiv
- Tillämpbara interna regelverk, policys och beslut

5 METOD

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer.

Ett antal urval av beslut avseende större investeringsprojekt har granskats avseende beslutsprocess, samt även översiktligt vilka beredningsunderlag som ligger till grund i beslutsprocessen.

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.

Rapporten har varit föremål för faktakontroll.

6 RESULTAT AV GRANSKNINGEN

6.1 ANSVAR OCH ROLLER AVSEENDE BESLUT OM INVESTERINGAR

Av **Företagspolicy** för Växjö kommuns bolag, fastställd av fullmäktige år 2011, framgår att koncernmoderbolaget Växjö Kommunföretag AB (VKAB) fungerar som kommunens formella styrinstrument för de sex dotterbolagen. Kommunfullmäktige och kommunstyrelsen utövar dock den övergripande styrningen och beslutar om nya eller ändrade direktiv som moderbolaget sedan ska verkställa gentemot dotterbolagen.

Moderbolaget får besluta att om dotterbolagen behöver inhämta moderbolagets godkännande innan beslut i frågor av större betydelse, vilket omfattar större investeringar eller åtaganden med ekonomisk risk. Detta innebär att dotterbolagen inte ensidigt kan fatta beslut om större investeringar.

Av **moderbolaget VKAB:s ägardirektiv** framgår att dotterbolagen inte ensamma får besluta om större eller strategiska investeringar. VKAB ska i vissa fall godkänna investeringar, samt avgöra om investeringar måste lyftas till kommunfullmäktige. VKAB har att vidarebefordra ärenden med eget yttrande. Kommunfullmäktige beslutar alltid om omfattande eller strategiska investeringar.

För **Växjö Energi AB** regleras investeringsbesluten genom **ägardirektivet**. Det framgår att bolaget ska ha en ekonomisk ställning som möjliggör utveckling och investeringar utan ägartillskott. För investeringar i den befintliga verksamheten som överstiger 40 mnkr krävs beslut av moderbolaget VKAB innan de får verkställas. För andra typer av investeringar gäller att VKAB måste godkänna åtgärder som överstiger 10 mnkr.

Dessa krav gäller dock inte löpande investeringar i fjärrvärme, fjärrkyla och elnät som redan ingår i bolagets affärsplan och som redovisats för moderbolaget.

Om en investering är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt, såsom omfattande eller strategiska investeringar, ska ärendet alltid underställas kommunfullmäktige för beslut.

Bolaget ska sträva efter en avgiftsstruktur inom bolagets verksamhetsområden som gör att dess produkter och tjänster är attraktiva för företag och boende. Av fullmäktige uppdaterat ägardirektiv i december 2025 framgår att bolaget inför alla beslut om förändrade avgifter har satt samråda med Växjö Kommunföretag AB innan beslut fattas.

Bolaget ska årligen upprätta en affärsplan för de närmaste tre åren. Bolagets affärsplan och budget ska lämnas till VKAB senast under december månad. Bolaget ska under varje given treårsperiod redovisa en avkastning på totalt kapital i koncernen som i genomsnitt lägst uppgår till 4,5 %. Vidare ska bolaget redovisa en soliditet på koncernnivå som uppgår till lägst 30 %.

Bolaget ska varje år disponeras så att utdelningskravet i form av koncernbidrag eller utdelning till ägaren kan uppfyllas. Utdelning beslutas av fullmäktige.

Gällande elnätspriser har fullmäktige fastställt övergripande principer för prissättningen att gälla fr o m år 2023. En ny tariffmodell infördes. Beslutet avser endast tariffens konstruktion och principer. Elnätsverksamhetens prissättning övervakas av Energimarknadsinspektionen.

Arbetsordning för styrelsen i Växjö Energi AB

Av arbetsordningen framgår bland annat att styrelsen fortlöpande ska bedöma bolagets ekonomiska situation. Styrelsen ska svara för att en långsiktig verksamhetsplan upprättas för den kommande treårsperioden.

VD-instruktion i Växjö Energi AB

VD har att fortlöpande informera styrelsen om ekonomi och övriga förhållanden i bolaget. Vidare att svara för att underlag till en verksamhetsplan årligen upprättas för den kommande treårsperioden. Upprätta och redovisa årsbokslut, samt upprätta och redovisa ekonomisk rapport per tertial 1 och tertial 2.

Av VEAB:s styrelse antagen besluts- och delegationsordning

Aktuella beloppsgränser för igångsättande av investeringar regleras i bolagets besluts- och delegationsordning. Det framgår att beslut om investeringar i befintlig verksamhet som understiger 300 tkr beslutas på affärsområdesnivå.

Investeringar som understiger 10 mnkr beslutas av VD med stöd av investeringsrådet.

Investeringar som överstiger 10 mnkr beslutas av styrelsen.

Investeringar som överstiger 40 mnkr beslutas av Växjö kommunföretag AB (VKAB). Löpande investeringar avseende utbyggnad i fjärrvärme, fjärrkyla och elnät är dock undantagna. Detta under förutsättning att investeringarna tagits upp i affärsplan som har redovisats för Växjö Kommunföretag AB.

För övriga investeringar överstigande 10 mnkr hänvisas i beslut- och delegationsordningen till ägardirektivet, d v s att det krävs ett godkännande från VKAB. Avseende förvärv av fast egendom och av bolag hänvisas till bolagsordningen.

Investeringsrådet

Antalet investeringar i VEAB och dess dotterbolag är årligen omfattande. Flertalet handlar om reinvesteringsprojekt i den löpande verksamheten.

Inom bolagets förvaltning finns ett investeringsråd, vilket leds av ekonomichefen som sammankallande och består av bolagets VD, ledningsgruppen samt berörda controllers. För varje investering deltar även den som föredrar ärendet, och vid investeringar som rör IT-system medverkar dessutom IT-säkerhetssamordnaren.

Rådets syfte är att skapa en strukturerad och samordnad process för bolagets investeringar. Genom riktlinjen och den tillhörande mötesreferensramen ska arbetet präglas av effektivitet, tydliga förväntningar och en enhetlig hantering av investeringsärenden. Alla investeringar, även de som redan planerats och budgeterats i verksamheten, ska behandlas i Investeringsrådet.

Rådet sammanträder 11 gånger per år och sammanträdena protokollförs.

Projektstyrning med PPS

PPS, praktisk projektstyrning, är en projektmodell för att styra projekt med fokus på affärsnytta. Modellen delas upp på faserna förberedelser, genomförande och avveckling. Modellen tillämpas inom hela VEAB-koncernen, liksom Växjö kommun.

Det beskrivs att rollen projektledning har fokus på vad som ska göras inom projektet, och när det ska göras. Arbetet innebär att leda och administrera på ett sätt så att projektet bidrar till att uppnå effektmål. Inom ramen för modellen finns stöd för olika typer av projekt allt från små och enkla till stora och komplexa projekt. Stöd i mallar finns för aktiviteter, tidplan, projektdirektiv, projektplan, risker och rapporter.

För förberedelsefasen beskrivs sådana faktorer som behov och syfte. Löpande avstämningar med styrgrupp ska ske, detta för att säkerställa bidrag till effektmål. Själva genomförandefasen förutsätts ske i samverkan med styrgruppen. Projektet stängs genom att måluppfyllelse och gjorda erfarenheter samlas i en slutrapport.

Det beskrivs att styrgruppen har att besluta om projektstart, samt att ge ram för förberedelsearbetets omfattning. Det finns sedan beroende på projektets storlek faser där beslut tas om projektets fortsatta framdrift.

6.1.1 Bedömning

Vår bedömning är att det finns en process med tydligt ansvar och tydliga roller, vad avser att fatta beslut om investeringar.

Granskningen visar att det finns en tydligt definierad och dokumenterad process för investeringsbeslut inom VEAB, där ansvar och roller är formaliserade genom ägardirektiv, delegationsordning samt interna styrdokument.

Det finns inom bolaget en väl utvecklad intern beredningsprocess genom investeringsrådet, samt en projektstyrningsmodell.

Vi ser dock ett behov att tillsammans med ägaren bättre definiera vad som avses med löpande investeringar i de befintliga affärsområdena.

6.2 BESLUT OM STÖRRE INVESTERINGAR I ENLIGHET MED ÄGARDIREKTIV

Som framgår under ovanstående avsnitt har VEAB att lyfta investeringar som beloppsmässigt överstiger 40 mnkr till moderbolaget VKAB. Moderbolaget har sedan att avgöra om investeringen är av sådan beskaffenhet att den ska underställas kommunfullmäktige. Det framgår av VKAB:s ägardirektiv att omfattande eller strategiska investeringar ska lyftas för fullmäktiges ställningstagande och att detta ska ske med eget yttrande (sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars

avstörre vikt, med vilket bland annat avses omfattande eller strategiska investeringar, förvärv eller försäljningar).

VEAB:s löpande investeringar i fjärrvärme, fjärrkyla och elnät är dock undantagna från att lyftas till moderbolaget som särskilda investeringsprojekt. Detta under förutsättning att investeringarna tagits upp i den årliga affärsplanen som bolaget har att redovisa för VKAB.

VKAB erhåller som rutin årligen dotterbolagens affärsplaner och budget i december månad med en redovisning vid VKAB:s första styrelsesammanträde för året.

Den 18 februari 2025 redovisas en reviderad affärsplan för VKAB:s styrelse, vilken noteras till protokollet. Den 27 januari 2026 redovisas i VKAB styrelse VEAB:s affärsplan.

Informationen noteras till protokollet. Till bolags affärsplan länkas en plan finansiell plan över kommande tio år. Det sker en redovisning av investeringar uppdelade per affärsområde.

Förutom den formella processen som följer av ägardirektivet sker årligen (april) som en del av kommunens övergripande planeringsprocess en "investeringshearing", där nämnder och bolag har att presentera planerade investeringar för kommande femårsperiod. I samband med detta ska investeringarna kopplas till kommunens övergripande målbild.

Under år 2025 och fram till mars år 2026 har ett investeringsprojekt varit föremål för att särskilt inhämta beslut från ägaren. Detta i form av ett inriktningsbeslut.

Detta projekt avser koldioxidinfångning (Bio-CCUS). VEAB har sedan några år tillbaka arbetet med förutsättningarna och lyft fram det i affärsplaner och långsiktiga investeringsplaner, med en bedömning av kommande investeringsutgifter (i 2026 års affärsplan upptas från år 2026 till år 2030 totalt ca 1,5 mdr kr).

VKAB behandlar ärendet den 27 januari 2026 och beslutar, utifrån redovisade alternativ till vägval, att rekommendera kommunstyrelsen att pausa initiativet koldioxidinfångning, innebärande att pågående arbete avbryts, att inga nya åtaganden görs och med fokus att följa utvecklingen inom området. Vidare att projektorganisationen ska vila med beredskap att återuppta projektet efter eventuellt nytt ställningstagande i fullmäktige.

Efter beredning i kommunstyrelsen fattar fullmäktige beslut i ärendet den 24 februari 2026. Beslutet är i linje med VKAB:s rekommendation.

Avsikten har varit att se över förutsättningar för att etablera en anläggning för infångning av koldioxid vid Sandviksverket, detta utifrån både klimatmässiga och affärsstrategiska perspektiv, med koppling till fullmäktiges övergripande ambitioner om klimatneutralitet. VEAB har i sitt hittillsvarande arbete genomfört tekniska tester och studier, deltagit i nätverk och samverkansprojekt, inlett tillståndprocesser och sökt extern finansiering. Det beskrivs att projektet befinner sig i en fördjupningsfas, där nästa steg är att ta ställning till att påbörja projektering. Projektering ger underlag för att slutligt beslut om genomförande av investeringen.

Utöver ovanstående projekt har ett beslut om fastighetsförvärv från Vidingehem förts vidare till VKAB för beslut.

I VEAB:s affärsplan och investeringsplaner finns upptaget investeringar över en tioårsperiod. Finansiellt omfattande investeringar framåt är livstidsförlängning av Sandvik 2, fjärrvärmeledning till Alvesta och utbyggnad av vindkraft. Vad avser fjärrvärmeledning Alvesta finns denna upptagen i plan från och med år 2026 med planerad drift från år 2029. VEAB har lämnat kalkyler kring kostnader till Alvesta Energi AB. Investeringen är avhängig Alvesta kommunkoncerns ställningstagande.

Gällande vindkraft lyfts i affärsplan och investeringsplan fram omfattande årliga investeringar från år 2028 och ett antal år framåt. Även gällande solcellsparker behandlas inom VEAB planer på omfattande utbyggnad. Satsningar vad avser fjärrvärmeledning Alvesta, vindkraftsutbyggnad och utbyggnad solcellsparker utgör en omfattande del av bolagets affärsplaner framåt. Förstudier med framtagande av beredningsunderlag har bedrivits i olika omfattning. Av intervju framgår att projekten lyfts fram till VKAB för vidare beredning i fullmäktige i ett skede då ett konkret beslutsförslag om att genomföra projektering föreligger till styrelsen eller eventuellt andra förberedelser som innebär att ägardirektivets ekonomiska ramar överskrids.

6.2.1 Bedömning

Vår bedömning är att det beslutats om större investeringar av koncernmoderbolaget i enlighet med ägardirektivet.

Mot bakgrund av genomförd granskning är bedömningen att det finns en hantering av större investeringar, i enlighet med ägardirektivet, där affärsplan och enskilda investeringar som överstiger direktivets beloppsgräns lyfts fram.

Vår bedömning är att fullmäktige beretts möjlighet att ta ställning till omfattande eller strategiska investeringar.

Bedömningen baseras på att VEAB i affärsplaner och långsiktiga investeringsplaner lyfter fram omfattande strategiska investeringar, där förberedelser sker i olika grad vad avser förstudier och tidsutsträckt. Efter förstudier eller motsvarande lyfts enskilda investeringsprojekt från VEAB till VKAB för vidare beredning.

6.3 BESLUTSUNDERLAG

Av instruktion till bolagets investeringsråd framgår vilka beredningsunderlag som krävs utifrån olika investeringar/volymer. För investeringar från 300 tkr till 1 mnkr ska kalkyl och nyttovärdering redovisas till rådet; över 1 mnkr ska utöver kalkyl och nyttovärdering ska även särskilt beskrivas vad som motiverar projekter ("Business case"). För investeringar som ska underställas styrelsen för beslut, d v s över 10 mnkr, ställs krav på särskild presentation till styrelsen. Det framgår av instruktionen att det av beslutsunderlagen ska framgå mål med projektet utifrån ex. lagkrav och avkastning. Vidare bidrag till riktningmålen i kommunens budget och målbild i Hållbara Växjö 2030. Investeringsbelopp och projektets beräknade start och slutdatum ska framgå.

Inom ramen för kommunkoncernens investeringsplanering sker årligen "Investeringshearing". Bolagets VD har ett svar för att underlag presenteras med investeringar för en period om fem år framåt. Investeringarna ska koppla till målbilder i "Hållbara Växjö 2030". I lämnas presentation redovisas även kort innebörden av investeringen. Investeringsutgifter redovisas uppdelat per år och totalt.

Vid hearing i april 2025 presenterade VEAB bland andra följande investeringar; Koldioxidinfångning, 1 550 mnkr, Vindkraftverk 650 mnkr, Värmepump 100 mnkr, samt Fjärrvärmeledning Alvesta 250 mnkr. Vidare en sammanställd bild över behoven inom elnät.

I nedanstående beskrivs underlag vid behandling av särskilda investeringar i styrelsen (inga särskilda beslutsärenden om investeringsprojekt under år 2025, utan enbart informationsärenden inför kommande beslut):

Solcellspark vid Växjö Flygplats tas upp som informationsärende i styrelsen i januari månad. Lönsamhetskalkyl redovisas för styrelsen. VD får i uppdrag att utreda frågan vidare. Investeringsutgiften bedöms till 45 mnkr och kalkyl presenteras över intäkter och kostnader över en period om sju år framåt. Det framgår förutsättningar för kalkylen och den osäkerhet som föreligger. Av tidigare framtaget material framgår jämförelser i elpris och brytpunkt för lönsamhet. Ärendet har föregåtts av tidigare beslut i styrelsen (december 2023) om en första begränsad etapp. Vid informationsärendet i januari beslutar styrelsen att ge VD i uppdrag att utreda frågan vidare. Något nytt beslut om solcellsparken fattades inte under år 2025.

I november redovisas information om den i affärsplanen/investeringsplanen tidigare upptagna produktionen av kyla i Nylanda. I underlaget till styrelsen redovisas bakgrund och affärsmässiga förutsättningar. Vidare redovisas ekonomiska förutsättningar att genomföra projektet, vilka förändrats utifrån bedömningar i samband med affärsplanens investeringsplan. Lönsamhetskalkyl redovisas utifrån nuvärdesberäknade kassaflöden.

I båda ovanstående beskrivna underlag redovisas kopplat till kalkylerna bedömda intäkter och avkastningskrav. Kalkylerna är uppbyggda så att simuleringar kan göras utifrån utfall av olika faktorer. Till delar kommenteras och beräknas risker i underlagen. Det saknas dock i

underlagen kopplat till risker en mer stringent redovisad känslighetsanalys utifrån olika påverkande faktorer.

6.3.1 Bedömning

Vår bedömning är att det i allt väsentligt finns beslutsunderlag till bolagets större investeringar som belyser behov, risker och ekonomiska konsekvenser.

Vi bedömer att det i huvudsak finns en strukturerad och formaliserad process för att ta fram beslutsunderlag vid större investeringar. Styrande instruktioner till investeringsrådet samt krav inför styrelsebehandling säkerställer att centrala delar såsom analys av behov och investeringskalkyler ingår i underlagen. Beslutsunderlagen håller i flera avseenden en god kvalité.

Trots ovanstående bedömning menar vi att det finns behov av att utveckla beslutsunderlagen vad avser att innehålla en mer strukturerad och transparent redovisning av risker och känslighetsanalyser.

Vidare anser vi att det vid styrelsens behandling av investeringsärende behöver framgå vilka underlag som ligger till grund för styrelsens behandling (tjänsteskrivelser, investeringskalkyler m m).

6.4 INTÄKTER/AVGIFTER I RELATION TILL BESLUTADE INVESTERINGAR

Av ägardirektivet framgår att Växjö Energi AB (VEAB) ska sträva efter en avgiftsstruktur inom bolagets verksamhetsområden som gör att dess produkter och tjänster är attraktiva för såväl företag som boende.

I det av kommunfullmäktige uppdaterade ägardirektivet från december 2025 framgår vidare att bolaget, inför beslut om förändrade avgifter, ska samråda med Växjö Kommunföretag AB (VKAB) innan beslut fattas.

Bolaget ska sätta priser för elproduktion och fjärrvärme på affärsmässig grund. När det gäller elnät har kommunfullmäktige fastställt övergripande principer för prissättningen som gäller från och med år 2023. För fjärrvärme fattade fullmäktige senast under 2023 beslut om nya principer, med ikraftträdande den 1 september 2023 respektive den 1 januari 2024.

Av bolagets besluts- och delegationsordning framgår att verkställande direktören har delegation att besluta om konsumtionsavgifter för elnät och fjärrvärme samt att fastställa särskilda villkor enligt gällande prislistor. Styrelsen ska informeras och för vidare information till VKAB och fullmäktige. Vid principiella förändringar ska beslut fattas av fullmäktige.

VEAB:s elnätspriser har ökat kraftigt under senare år men ligger enligt bolagets egen redovisning (maj 2025, med hänvisning till Nils Holgersson-undersökningen) något under det nationella genomsnittet. Samtidigt framgår att prisökningen varit högre än genomsnittet,

med cirka 34 procent över en femårsperiod. Kostnadsutvecklingen förklaras bland annat av ökade krav på elektrifiering i omställningen till ett fossilfritt samhälle, ett generellt högre kostnadsläge, behov av reinvesteringar samt förstärkning av infrastrukturen.

Energimarknadsinspektionen reglerar elnätsverksamheten genom intäktsramar. VEAB har att förhålla sig till en intäktsram om cirka 1,3 mdr kr för perioden 2024–2027. Enligt bolagets prognos finns ett outnyttjat utrymme (för perioden totalt) motsvarande cirka 13 procent av ramen.

Till skillnad från elnätsverksamheten är fjärrvärmepriser inte reglerade på motsvarande sätt, utan baseras på marknadsmässiga förutsättningar. Priserna har ökat kraftigt under de senaste åren, främst till följd av externa omvärldsfaktorer. VEAB:s prisutveckling ligger i nivå med övriga landet och bolagets priser bedöms som genomsnittliga i nationella jämförelser. Inom området bedrivs kontinuerliga kunddialoger. Det finns en uttalad ambition att prisutvecklingen framöver ska följa inflationen, motsvarande cirka två procent per år, vilket även återspeglas i bolagets affärsplan och budget.

Kostnaderna för biobränsle har, i likhet med marknaden i övrigt, ökat kraftigt och påverkat prissättningen. Samtidigt har bolaget genomfört effektiviserings- och besparingsåtgärder om totalt cirka 40 mnkr, vilka uppges ha uppnåtts med bred marginal.

Den 16 maj 2025 behandlade styrelsen ett prisförslag avseende fjärrvärme. Det framgår att det rådande ekonomiska omvärldsläget starkt påverkar behovet av prisjusteringar. Styrelsen beslutade att tillstyrka en prishöjning om 2,4 procent från och med den 1 januari 2026. Den 20 maj 2025 informerades VKAB av VEAB:s verkställande direktör om fjärrvärmepriserna.

Den 14 november behandlade Växjö Energi Elnät AB elnätspriserna för 2026. Av ärendet framgår en ökning om drygt 5 procent, baserat på historiska energi- och effektuttag. Styrelsen beslutade att tillstyrka förslaget och föra ärendet vidare till VKAB för information. Den 18 november noterade VKAB informationen om de justerade elnätspriserna, varefter ärendet vidarebefordrades till kommunstyrelsen för kännedom.

Vid genomgång av protokoll avseende prisjusteringar framgår inte tydligt vilka underlag som legat till grund för styrelsens behandling och eventuella ställningstaganden.

I och med det uppdaterade ägardirektivet i december 2025, där det framgår att VEAB inför beslut om förändrade avgifter har att samråda med VKAB, har enligt uppgift från VEAB en ordning skapats för hur samråd framåt kommer att ske.

Vid en genomgång av investeringsutfall från år 2022 och framåt, där ackumulerad budget inom affärsområdena för fjärrvärme och elnät ställts mot det årliga ackumulerade utfallet av investeringsutgifter, redovisas för elnät en negativ avvikelse om 6 mnkr vardera för åren 2022 och 2023 (budget, 69 respektive 73 mnkr). År 2024 och 2025 understiger elnät budget med 12 respektive 11 mnkr (81 respektive 76 mnkr). Inom fjärrvärme har budgeten under åren 2022 till 2025 för varje år understigit budgeterade investeringsutgifter.

6.4.1 Bedömning

Vår bedömning är att intäkter/avgifter i allt väsentligt baseras på beslutade investeringar i enlighet med ägardirektiven

Det framkommer inte något i granskningen som visar att prissättningen skulle baseras på enskilda ej beslutade investeringar, eller större budgetavvikelser avseende beslutade investeringar.

Det framgår inte av styrelsens protokoll vilka underlag som tillhandahålls i ärenden om förändrade avgifter. Vi anser generellt att bolaget bör öka transparensen kopplat till ärende om avgiftshöjning; genom att i beslutsunderlag tydliggöra kopplingen mellan behovet av avgiftshöjningen och de förutsättningar som föreligger i budget och affärsplan (med eventuella tillkommande förändrade förutsättningar). Detta inte minst kopplat till det uppdaterade ägardirektivet från december 2025, där krav på samråd med VKAB inför avgiftsförändringar behöver ske före beslut.

Vidare behöver bolagets delegationsordning justeras utifrån nuvarande formulering, där VD har delegation på avgiftsförändringar, utöver principiella förändringar.

6.5 UPPFÖLJNING AV INVESTERINGAR

Av ägardirektivet framgår att bolaget är skyldigt att regelbundet rapportera till VKAB om hur investeringar fortlöper, och om väsentliga avvikelser från budget uppstår ska detta anmälas till VKAB.

Inom VEAB erhåller styrelsen löpande rapportering vid styrelsesammanträdena på aggregerad nivå. Den till styrelsen upprättade rapporten upptar investeringar inom VEAB-koncernen där utfall och prognos ställs mot budget uppdelat på för VEAB, Elnät och Wexnet aggregerad nivå. Översiktliga kommentarer lämnas i rapporten. Av intervjuer framgår att väsentliga avvikelser i enskilda projekt kommenteras särskilt i samband med den muntliga föredragningen av rapporten.

Motsvarande rapportering, enligt ovanstående, sker till VKAB, i maj, september och oktober. Den skriftliga rapporteringen kompletteras med en muntlig redovisning vid styrelsesammanträdet.

Inom ramen för bolagets investeringsråd sker uppföljning på projektnivå. Antalet projekt är omfattande då flera är relativt små sett till belopp. Det noteras för enskilda projekt att det förekommer både positiva och negativa avvikelser från avsatt budget. För ett i sammanhanget något större projekt noteras en negativ avvikelse om 4,6 mnkr i förhållande till budgeterat 6,4 mnkr.

6.5.1 Bedömning

Vår bedömning är att det endast delvis sker en löpande uppföljning av investeringar i enlighet med ägardirektivet, samt att finns en tydlig beslutsordning för att hantera avvikelser.

Vi bedömer att det sker en återkommande rapportering av investeringar till VEAB:s styrelse och enligt fastställt årshjul till VKAB.

Vi anser dock att rapporteringen gentemot styrelse (och vidare rapportering till VKAB) behöver stärkas vad avser att bryta ut större avgränsade projekt, där projekten särredovisas till styrelsen utifrån sin totala budget (ej årsbudget), samt även att i den aggregerade redovisningen särskilja inom affärsområdena särskilda reinvesteringsprojekt från ut-/nybyggnad.

7 SAMLAD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER

Syftet med granskningen har varit att bedöma om styrelsen och VD har en ändamålsenlig process utifrån gällande ägardirektiv för beslut om och uppföljning av investeringar i Växjö Energi AB.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att Växjö Energi AB i allt väsentligt har en ändamålsenlig process utifrån gällande ägardirektiv för beslut om och uppföljning av investeringar.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi VEAB att:

- Kopplat till beslutsprocessen för investeringar, tillsammans med ägaren, bättre definiera vad som avses med löpande investeringar i de befintliga affärsområdena.
- Överväga att tillsammans med VKAB se över behovet av att strategiska investeringar som uppgår till för kommunkoncernen totalt sett väsentliga belopp eventuellt i ett tidigare skede av beredningsprocessen än vad som nu tillämpas underställs fullmäktige för ett inriktningsbeslut (direktiv för den fortsatta processen).
- Utveckla beslutsunderlagen till större investeringar vad avser att i större utsträckning innehålla strukturerad och transparent redovisning av risker och känslighetsanalyser.
- Öka transparensen kopplat till ärende om avgiftshöjning; genom att i beslutsunderlag tydliggöra kopplingen mellan behovet av avgiftshöjningen och de förutsättningar som föreligger i budget och affärsplan (med eventuella tillkommande förändrade förutsättningar).
- Utveckla rapportering av investeringar gentemot styrelse (och vidare rapportering till VKAB) vad avser att bryta ut större avgränsade projekt, där projekten särredovisas

utifrån sin totala budget (ej årsbudget), samt även att i den aggregerade redovisningen särskilja inom affärsområdena särskilda reinvesteringsprojekt från ut-/nybyggnad.

- Generellt i styrelsens protokoll tydliggöra vilka underlag som ligger till grund för behandling av ett ärende.

Datum som ovan

Azets Revision & Rådgivning AB

Jörn Wahlroth

Certifierad kommunal revisor